

Received / Makale Geliş Tarihi 16.08.2023
Published / Yayınlanma Tarihi 27.10.2023
Volume / Issue (Cilt/Sayı)-ss/pp 10(100), 2854-2859

Research Article / Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.10045763

Dr. Öğr. Üyesi Zafer Çil

<https://orcid.org/0000-0001-5703-8286>

Muş Alparslan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Muş / TÜRKİYE

ROR Id: <https://ror.org/009axq942>

Ali Adnan-Başvekil Belgeseli'nin İçeriği

Content of Ali Adnan-Prime Minister Documentary

ÖZET

Bu çalışmada Payidar Tüfekçioğlu'nun seslendirdiği 2010 yılı yapımı Ali Adnan "Başvekil" adını taşıyan ve toplamda on kısımdan meydana gelen belgesel ele alınmaktadır. Hemen hemen herkes tarafından bilinen Video Paylaşım Platformu olan "YouTube" dan elde edilmiş olan videoların incelenmesini temel alan ilgili çalışmada, belgeselin konusu mercek altına alınmıştır. Bu doğrultuda nesnel içerik analizi metoduna başvurulmuş ulaşılan veriler ışığında belgesele dair geniş çerçeveli içerik değerlendirilmesi yapılmıştır. İlgili çalışma çerçevesindeki belgeseldeki bölümler kronolojik şekilde ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Adnan Menderes, Başvekil, Biyografi, TRT, Belgesel.

ABSTRACT

In this study, the documentary titled Ali Adnan "Başvekil", produced in 2010, narrated by Payidar Tüfekçioğlu and consisting of ten parts in total, is discussed. In the relevant study, which is based on the analysis of videos obtained from "YouTube", a Video Sharing Platform that is known to almost everyone, the subject of the documentary is examined. In this regard, a broad content evaluation of the documentary was made in light of the data obtained by applying the objective content analysis method. The sections in the documentary within the framework of the relevant study are discussed chronologically.

Keywords: Adnan Menderes, Prime Minister, Biography, TRT, Documentary.

1. GİRİŞ

Belgeseller toplumsal gerçekleri belli bir bakış açısıyla halka anlatmada önemli bir role sahiptir. Tarihi olayların belgeseller ile ortaya konularak toplumsal bilincin canlı tutulmasına katkı sağlanmaktadır. Tarihin belgesel filmler ile yeniden kurgulanması yeni tartışmaları da beraberinde getirmektedir. Tarihi belgeseller insanın birden fazla duyu ve organlarına hitap ederek tarih eğitiminde daha faydalı olabilmeyi mümkün kılmaktadır. Tarihle ilgili soyut bir içeriğe sahip bu alan görsel ve işitsel malzemeler ile daha somut hale getirilerek daha öğretici olunmasını sağlamaktadır. Tarih eğitiminde günümüzde teknolojinin de yardımıyla bu disiplini daha çekici ve ulaşılabilir bir bilim dalı yapmaktadır. Tarih eğitimindeki soyut ve ezberci eğitim metodu takip edilerek öğrencilerde istenen ilgi ve alaka uyandırmamasına neden olmaktadır. Tarihi belgesellerin derslerde kullanılmasıyla tarih derslerine yöneltilen eleştirileri ve bu alandaki negatif algıyı kırmaktadır. Görsel ve işitsel malzeme kullanılarak öğrenme olanağı sağlayan bu çeşit belgeseller dönemi yaşayan ya da döneme bizzat tanıklık etmiş şahsiyetlerin anlatımıyla tarihin daha ilginç ve zevkli bir ders olabilmesini sağlamaktadır. Tarih öğretiminde belgesellerin yeri ve önemine yönelik tartışmalar devam ederken, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi araştırmalarında özellikle Türkiye'de çok partili siyasal hayata geçiş ve demokrasinin gelişim süreci hakkında "Ali Adnan-Başvekil" adını taşıyan bu tarihi belgeselden fazlasıyla yararlanmak mümkündür (Çil & Elçioğlu, 2022). Adnan Menderes'in¹ hayatını yansıtan, yakın

¹ 1899 yılında Aydın'da doğan Menderes, orta öğretimine İzmir İttihat Terakki İdadisinde başlar. Daha sonra öğrenimine yine İzmir de Kızıllı Amerikan Kolejinde devam eder. 1916'da zorunlu olarak askere alınır. 1919'da Yunan işgaline karşı Aydın'da Ay-yıldız Kuvay-ı Milliye müfrezesini kurmuştur. Kurtuluş Savaşı yıllarında 3 yıl boyunca gösterdiği başarıdan ötürü 1931'de kırmızı şeritli İstiklal Madalyası ile ödüllendirilir. Siyasete 1930'da ilk kez Serbest Cumhuriyet Fırkasının Aydın İl Başkanı seçilerek girer. Atatürk Aydın gezisinde Menderes ile tanışır ve onun görüşlerinden etkilenir. 1931'de CHP'den Aydın Milletvekili olarak seçilir. 1945 yılında CHP içerisinde Çiftçi Topraklandırma Kanunu'na itiraz ederek partide muhalif tarafa geçer ve aynı yıl partiden ihraç edilir. 1946 yılı başında Demokrat Parti'yi kurarlar. 1946 Seçimlerinde Kütahya Milletvekili olarak Meclise girer. Demokrat Parti'nin 1950 Seçimlerindeki başarısından sonra Başbakan olur. 10 yıllık Başbakanlığı 27 Mayıs 1960'ta gerçekleşen Askeri Darbe ile son bulur ve 17 Eylül 1961'de idam edilir. Süleyman İnan, Adnan Menderes (1899-1961), Atatürk Ansiklopedisi. <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/adnan-menderes-1899-1961/?pdf=5136>.

tarihimizin sayfalarını açan ve büyük bir emeğin ürünü olan bu belgeselin değerlendirilmesine dayanan çalışmamızda internetten elde edilen kaynaklar kullanılmıştır.²

2. KONUSU

Türkiye'nin eski başbakanlarından Adnan Menderes'in hayatını anlatan bu belgesel günümüze kadar yayınlanmamış görümlerle ilk bölümü 30 Mart 2010'de TRT ekranlarında gösterime girmiştir. Siyasi hayatı Serbest Cumhuriyet Fırkasıyla başlayıp idamıyla son bulan, Türkiye Cumhuriyeti Tarihinin idam edilen tek Başbakanı Adnan Menderes'in hayat hikayesi konu edilmiştir.

Bu belgeselde, 1900'lü yılların başından başlayarak, Türk Demokrasi Tarihindeki ilk askeri müdahale olan 27 Mayıs 1960'a kadar hatta Adnan Menderes'in idamına kadar geçen tarihsel sürecin bir bütün halindeki fotoğrafını bulabilmek mümkündür. Bu belgeselde yine tarihimizin en tartışmalı dönemlerinden bir kesit olarak siyasi mücadeleleri, Demokrat Parti'nin kuruluş, yükseliş ve çöküşünü 1960 Darbesi'nin mağduru olarak idam edilen bir şahsiyetin hayat hikayesiyle bulmak mümkündür.

Klasik belgesel tekniğinden ayrılarak röportajın yerine canlandırmaların kullanıldığı toplamda 10 bölümden oluşan belgeselde sadece Adnan Menderes'in şahsiyeti ve yaşam öyküsü değil; ayrıca büyük değişim ve dönüşümlerin yaşandığı Türkiye'nin özellikle 1946-1961 arası tarihsel süreci de önemli olay ya da kişiler üzerinden anlatılmıştır.

3. İÇERİĞİ

Belgeselde, 1899 yılında Aydın ilinde doğan İmrallı Adası'nda yaşamını kaybeden ve adı Türkiye Tarihi'nin idam edilen tek başbakanı olarak tarihe geçen Adnan Menderes'in hayat hikayesi bütün yönleriyle ele alınmıştır. TRT-1'de yayınlanmak üzere BEY Yapım tarafından yapılan belgeselin başlangıç kısmında 1950 yılı seçimleriyle Demokrat Parti'nin seçim başarısı ele alınmıştır.

Toplamda 10 bölümden oluşan belgeselde günümüze kadar çekilen belgesellerin tam aksine röportajlara yer verilmemiştir. Döneme ait tarihi hadiselerin canlandırma şeklinde verildiği belgeselin senaristi Yaşar Taşkın Koç, yönetmeni ise Cengiz Göktaş'tır. Oldukça geniş bir ekibe sahip belgeselin danışmanlığını ise Menderes hakkında çalışmaları bulunan gazeteci Erdal Şen yapmıştır. Belgeselin özgün müzikleri ise Cenk Yeles'e aittir. Menderes'e ait günümüze değin ortaya çıkmamış görsel, işitsel ve yazılı dokümanlara yer verildiği belgesel, onun sıkıntılarını, sevinçlerini, üzüntülerini, ümit ve coşkularını aktarırken ülkenin sosyo-kültürel açıdan değişimini tarihi olay ve şahıslar üzerinden ekrana yansıtmıştır.

İlk Bölüm 1960 nisanında Kayseri'de İsmet İnönü'nün olduğu trenin durdurulması sebebiyle yaşanan yapay gerginliklerle başlamaktadır. 27 Mayıs 1960 günü askeri müdahalesine sayılı günler kala Türkiye'deki siyasi havanın verilişinden sonra, zaman içerisinde geriye dönüşle Menderes'in Serbest Cumhuriyet Fırkası'yla başlayan siyasi hayatına dönüş yapılmaktadır. SCF'nin sonrasında Atatürk'ün tavsiyesiyle CHP'de siyasete devam eden ve Dörtlülük Takrir'in ardından Demokrat Parti kurucuları arasında yer alan Menderes'in yaşam öyküsü yine dönemin siyasi olaylarına paralel olarak işleniyor. Belgesel, ünlü Tan Baskın'ı ve dönemin Ankara Valisi Nevzat Tandoğan'ın intiharı sonrası ve 1946 Seçimleri ile başlamaktadır. Menderes'in gençlik yıllarını Efe Polat, başbakanlığını Ali Davutoğlu; Celal Bayar'ı ise Hakan Salınmış canlandırıyor.

Belgeselin bütününde Menderes'in çocukluk, gençlik ve evlilik yılları ile siyasi hayatı anlatılıyor. Menderes'in Aydın ilinde başlayıp İzmir'de devam eden çocukluk yılları ve ailesi hakkında bilgiler; bütün yakınlarını kaybedip öksüz ve yetim kalması, 1. Dünya Savaşı ve İstiklal Harbi'ndeki askerlik hayatı ve geçirdiği ağır hastalıkla ölümden dönmesi yine canlandırma yöntemiyle izleyicisine sunulmuştur. Kurtuluş Savaşı yıllarında Aydın'da Yunanlılara karşı savaşan çetelere katılan Menderes'in Berrin hanımla evliliği, çiftlik ağalığı ve Atatürk'le tanışıp politikaya atılışı yine belgeselin anlattığı konular arasındadır.

Adnan Menderes'in biyografisinin ele alındığı belgesel, 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi'nden 50 yıl sonra vizyona girmiştir. Belgeseli diğerlerinden farklı kılan özellikleri klasik röportaj yöntemi yerine canlandırma tekniğinin kullanılmış olması ile Menderes'e ait senelerdir saklı tutulan ve hiçbir yerde yayınlanmayan canlı görüntü ve konuşmalara da yer verilmiş olmasıdır. Belgeselin ana fikri daha birinci bölümünde verilmektedir: 27 Mayıs 1960 sabahı düşen ateşin sadece Menderes'i değil Türkiye'yi de yakarak bedel ödettiği vurgusu yapılmaktadır.

² Bu çalışma, "Ali Adnan-Başvekil" isimli belgeselin tüm bölümlerin internetten indirilerek izlenmesiyle ortaya çıkmıştır.

Belgeselin I. Bölümü'nde 27 Mayıs'ın hemen öncesinde oluşturulan suni gerilim, Menderes'in bu tertibi radyo konuşmalarıyla bertaraf etme çabaları, cunta yapılanmaları ve iktidardan indirilmek istenen Demokrat Parti'nin geriye dönük 1946'daki kuruluşu anlatılmaktadır.³ II. Bölüm'de Türkiye'de 1946-1950 arası yaşanan siyasi mücadeleler ve Menderes'in Bayar tarafından tercih edilerek Başbakanlığa getiriliş süreci anlatılmaktadır. Ayrıca, II. Bölüm'de bu belgeselin bir insan hikayesi olduğunu belirten Yapımcı Sait Bey Polat "*İdam sehпасındaki cezalandırılmış başbakan portresi geçmişte biinçli olarak zihinlere kazıldı. İşte biz tam aksini, yani gerçek Menderes'i ve 1950-60 arası ülkenin dönüşümünü anlatıyoruz.*" demektedir. Belgeselin II. Bölümü'nde yine Fuad Köprülü'nün Başbakan olma beklentisinin aksine Bayar'ın Başbakan olarak Menderes'i seçmesinin nedenleri anlatılmaktadır. Bayar niçin Menderes'i Başvekil olarak seçti? Menderes'in hangi yönleri bu seçimde etkili oldu? gibi sorulara cevap verilmektedir. Belgeselin bu bölümünde Menderes'in konuşmaları yanında ayrıca canlandırma yöntemiyle yazar Sabahattin Ali'nin öldürülmesi de yansıtılmaktadır. Bu Bölüm "*Peki Kimdi Bu Türkiye'nin Yeni Başbakanı?*" sorusuyla bitmektedir.⁴

III. Bölümde bir önceki bölümde sorulan soruya cevap verilmektedir. Menderes'in gençlik ve çocukluk yıllarına dönülmektedir. Menderes'in yetim ve öksüz bir şekilde geçirdiği çocukluk dönemi ve İzmir'de geçirdiği gençlik yılları aktarılmaktadır. Belgeselin en ilgi çekici kısımlarından biri olan Menderes'in memleketi Aydın'ı Yunan İşgali'nden kurtarmak için gösterdiği çabaların hikayesi bu bölümde anlatılmaktadır. M. Kemal'in Menderes'i Aydın Milletvekili yaptığı otuzbir yaşına kadar olan "*Çiftçi Adnan Bey*" portresi yine bu bölümde işleniyor. Belgeselin sonraki bölümlerinde de Menderes'in iktidar yılları, kişiliği, Türkiye'nin değişim ve dönüşümü ile dönemin siyasi olaylarını da kapsayarak incelenmeye devam etmektedir.⁵

IV. Bölümde CHP ile DP arasında 1960 darbesine kadar devam eden iktidar mücadelesinin ne kadar erken başladığı da nedenleriyle birlikte aktarılmaktadır. Belgeselin bu bölümünde 1950 seçimleriyle iktidara gelen DP'nin icraatları, Menderes'in kişiliği ve o yılların önemli olaylarıyla beraber anlatılmaktadır. Belgeselin yine bu bölümünde Menderes'in çıkardığı afla özgürlüğüne kavuşan ama ardından yurt dışına çıkan Nazım Hikmet'i ideolojik olarak bütünüyle zıt olmasına rağmen Türkiye'ye geri çağırması anlatılan konular arasındadır. Belgeselde, ayrıca Orhan Veli'nin hayatını kaybetmesi; Kore Savaşı'na asker gönderme kararı ve Türkiye'nin savaşa girişi ve akabinde NATO'ya üye olunması, Verem Aşısı Laboratuvarı'nın kurulması, Tıcanı Tarikatı ve Atatürk büstlerine saldırı, Atatürk'ü Koruma Kanunu, eski genelkurmay başkanlarından Nuri Yamut'un Yassıada'da hayatını kaybetmesi ve ezanın yeniden Arapça okunuşuna dönüş gibi dönemin en önemli olayları aktarılmaktadır.⁶

V. Bölüm Orgeneral Mustafa Muğlalı'nın ölümüyle başlamaktadır. Tarımda gerçekleşen büyük atılıma da değinilmektedir. Bu bölümde ele alınan en çarpıcı olay dönemin Vatan Gazetesi sahibi ve başyazarı gazeteci Ahmet Emin Yalman'a yapılan ünlü suikasttır. Suikast 1952'de Malatya'da Yalman'a ateş eden Hüseyin Üzmez'in kendi sesinden anlatımı ve canlandırma yöntemiyle aktarılmaktadır. Belgeselin bu bölümünde işlenen diğer konular arasında Kore Savaşı'nda verilen şehitlerin haberi, Tahsin Şahinkaya'ya yapılan kötü muamele, Menderes sayesinde Osmanlı Hanedanı'na mensup kadınların Türkiye'ye girişlerine izin verilmesi, yasaklı bir şarkının öyküsü ile Anıtkabir inşaatının tamamlanması ve naaşın nakli ile paralara İnönü'nün resimleri yerine tekrar Atatürk resimlerinin konulması yer almaktadır.⁷

VI. Bölüm'de Menderes'in Karadeniz-Ege tren gezisiyle başlamaktadır ve onun su politikalarına övgüyle devam edilmektedir. 1953'te kurulan Devlet Su İşleri'ne temas edilmektedir. Menderes Başbakanlığında en çok suya önem verdiğini yapılan barajlarla sulanan topraklar ve traktör sesleriyle belirtilmektedir. Köylere de elektrik onun döneminde gelmektedir ve Menderes'in bütün bu yatırımlardan büyük keyif aldığı ifade edilmektedir. Şeker fabrikalarının sayısının bu dönemde arttığı bu bölümde dile getirilmektedir. Petrol rafinerilerinin temelleri bu dönemde atılmaktadır. Kurulan üniversiteler ve açılan okullar ile memleketin eğitim gibi her alanda büyük bir sıçrama kaydettiği vurgulanmaktadır. Büyük barajlar gibi yatırımların boyutu milyar liralara ile ölçülmektedir. Yine bu bölümde Türkiye'nin Yeşilçam filmleriyle yaşadığı sosyo-kültürel dönüşüme dikkat çekilmektedir ve bunda elektirinin yaygınlaşmasının rolüne değinilmektedir.

³ <https://www.youtube.com/watch?v=E9gzpVwC5K4>

⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=xATvGtoGZDE>

⁵ https://www.youtube.com/watch?v=n-QpN1mcH_Q

⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=8pSaZ-041r0&t=3s>

⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=pKIJjrcrPqA>

Kore'ye asker gönderilmesi ve Nato'ya üyelik gibi dış politikaya yönelik konular ve bölümün sonunda Yunanistan ile yaşanan Kıbrıs Sorunu'na da yer verilmektedir.⁸

VII. Bölümde, 1960'ta kurulması düşünülen Atom Enerji Sitesi, bunun için çizilen plan ve darbelerin Türkiye'nin nükleer santral kurma çalışmaları nasıl akamete uğrattığı yer almaktadır. Belgeselde, sadece 27 Mayıs darbesinin değil ayrıca 12 Mart 1971 Muhtırası ve 12 Eylül 1980 darbelerinin de ülkenin nükleer santral çalışmalarını nasıl durdurduğu ve Türkiye'nin elli beş yıl önce ABD ile anlaşma imzalayan ilk devlet olmasına rağmen bugün hâlâ nükleer santrale sahip olmadığı vurgulanmaktadır. Senaristliğini Yaşar Taşkın Koç'un yönetmenliğini Cengiz Gökteş'in birlikte paylaştığı belgeselin bu bölümünde, ünlü şair Yahya Kemal Beyatlı'nın vefatı; Bağdat Paketi'nin kurulma çalışmaları; Menderes'in Fransa'ya karşı bağımsızlık savaşı veren Cezayir'e yaptığı gizli silah yardımı; Kocatepe Camii için yüz bin lira şahsi bağış yapması; yurtdışında geçirdiği ünlü uçak kazası; bugünkü İstanbul'un ana hatlarını çizen imar çalışmaları ve darbenin ilk kanıtı olmasına rağmen yeterince araştırılmayan Dokuz Subay Olayı ve müzikte Rock salgını da işlenen konular arasındadır. Ayrıca, belgeselde Adnan Menderes'in spora, özellikle gençliğinde bir dönem ilgi duyduğu futbola da olan merakına değinilmektedir.⁹

VIII. Bölümde, DP'nin dış politikada başarısına rağmen iç politikada yüksek dozun hiç düşmediğine dikkat çekilmektedir. Özellikle 1957 Seçimlerinden sonra artarak devam eden gerilim 1950-1960 arası sert, uzlaşmaz iç politikada hiç değişmemiştir. Basında sansür ya da kanunlar ile sıkı kontrol basın ve iktidarın arasının bozuk olmasına neden olmuştur. DP 1957 seçimlerinde büyük oy kaybına uğramıştır. 1958 yılında devalüasyon yaşanmıştır. Menderes'in Batı bloğuyla kredi meselesiyle yaşadığı uzaklaşma Doğu bloğuyla yakınlaşmasına neden olmuştur ve 1960 Temmuz ayına Sovyetlerden randevu alınmıştır. Kurulan tahkikat komisyonu iktidara karşı muhalefeti bir araya getiren 'Vatan Cephesi' kurulmuştur. Darbenin ayak sesleri artık her yerden duyulmaktadır. Ankara'da Harp Okulu öğrencileriyle üniversite öğrencilerinin yürüyüşü yanında Cunta faaliyetleri baş göstermiştir.¹⁰

IX. Bölümde, 27 Mayıs'ın nasıl dönüştüğü anlatılmaktadır. Neyi nasıl yapacaklarını dahi bilmeyen darbeci askerlerin yeni bir anayasa yapmaları için danıştıkları aralarında Sıddık Sami Onar, Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Tarık Zafer Tunaya gibi ünlü isimlerin bulunduğu hukuk profesörleri darbenin meşruiyetini savunmaktadırlar. Belgeselin bu bölümünde ayrıca Bayar'la Menderes'in son konuşmalarını yaptıkları Harp Okulu'ndaki görüşme; basın ve iktidar ilişkilerinden çarpıcı anekdotlar, İsmet İnönü'nün darbeden hemen önce yaptığı sert ve darbeyi haber veren konuşması; öğrenci olaylarında Başbakan Menderes'in tutumu ve darbede Menderes ve Bayar'ın gözaltına alınmaları canlandırma yöntemiyle anlatılmaktadır.¹¹

X. Bölümde, Ali Adnan-Başvekil belgeseli 1 saati aşan özel bölümle veda etmiştir. Yassıada duruşmalarıyla başlayıp infazlar ile biten belgeselin bu son bölümü otuz beş dakikalık diğer bölümlerin aksine altmış beş dakika sürmektedir. Duruşmalarda Başbakan Adnan Menderes'i neden en çok Örtülü Ödenek davasının üzdüğü; mahkeme başkanı Salim Başol'un tutarsız açıklamalarının neler olduğunu örnekler vererek anlatan bölümde Menderes ailesinin sadece iki defa görüşmelerinin ayrıntıları da anlatılmaktadır. Menderes ve eşi Berin'in bütün bu süreç boyunca yaşadıkları sıkıntılar sadece elli kelimesine izin verilen mektuplarında görülmektedir. Dokuz kişinin hayatını kaybettiği, bir kişinin de intihar ederek canına kıydığı Yassıada'nın nasıl bir yer olduğu işlenen bölümde verilen On beş idam kararının Milli Birlik Komitesi'ndeki onay süreci de anlatılmaktadır. Dört MBK üyesinin oylama sırasında neden idamdan yana karar değiştirdiği veda bölümünün başlıkları arasındadır. Eski Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve eski Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın son anlarında yaşadıklarının ardından Başbakan Ali Adnan Menderes'in infazının ayrıntıları yine 10. bölümünün son konusudur. Başbakan'ın duyduğu en son yalan; idam edileceğinden habersiz bundan sonraki hayatı için hayalleri; idamı karşılama biçimi yine son bölümde izleyicisine sunulmuştur. Bölüm, Adnan Menderes'in son sözleri sorulduğunda ailesine, devleti ve milletine ebedi mutluluklar temennisiyle sona ermiştir.¹²

4. SONUÇ

Geçmişin bugüne getirilmesinde ve tarih derslerinin daha ilginç ve anlaşılır olmasında bizlere yardım eden araçların başında belgeseller gelmektedir. Özellikle 20. Asır yani 1900'lü yılların başından itibaren çekilen veya daha sonradan çekimi yapılan görüntü ses veya video kayıtları aracılığıyla, geçmişe ait pek çok malzemeden görsel ve işitsel olarak günümüzde yararlanmak mümkündür. Tarih derslerinde yalnızca ders

⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=twsz1ktQ-Qk>

⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=IBBgGAv79Tw>

¹⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=hSV1RYcjPIk>

¹¹ <https://www.youtube.com/watch?v=tEil9gGAzDc>

¹² <https://www.youtube.com/watch?v=l6Y3U3eoNpQ>

işlenmesi, ders kitapları veya derslere bağlı kalma metodu, başarının istenen düzeyde olmasını engellemektedir. Geleneksel eğitim yöntemleri ile yapılan öğretime göre belgesel film destekli öğretimin tarih derslerini monotonluktan kurtaracağı düşünülmektedir. Ders kitaplarının tarih dersini öğrencilere sevdirmede yetersiz kaldığı durumlarda belgeseller öğretici olmanın yanısıra hem de eğlencelidir. Tarihi olayların kurgusal bir şekilde ekrana yansıtılması öğrencilerde de tarih algısı oluşturmada son derece yararlıdır. Öğrenciler bu sayede geçmiş olayları zihinlerinde daha iyi canlandırabilmektedir. Geçmiş ile bugün arasında bir bağ kurarak tarihe karşı merak uyandıran ve yeni nesillerin geçmişteki olaylara karşı fikir edinmelerini sağlayan bu metod ile tarih eğitim ve öğretimi ilerleme imkânı bulur.

Görsel ve işitsel malzemelelele yapılan eğitimin faydaları tartışılmazdır. Günümüz eğitiminde bu durum gitgide daha da fazla önem kazanmaktadır. Öğrenciler çevrelerini saran teknolojik araçların tesiriyle görsel tarihle iç içe yaşamaktadır. Öğrenciler tarih ile ilgili filmler veya belgeseller ile karşı karşıya gelmekte ve tarihi popüler kaynaklardan öğrenebilme fırsatını yakalayabilmektedirler. Eğitim merkezlerinde görsel tarih etkinliklerine yeterince yer verilmemesi ve yaygın olarak kullanılmaması öğretim de eksikliğe neden olmaktadır. Çalışmamızdan da anlaşıldığı üzere tarih eğitiminde, görsellik unsuru göz ardı edilmemeli, tarih öğretiminde başarıyı arttırıcı bir unsur olarak belgeseller tarih derslerinde daha fazla kullanılabilir olmalıdır. Buna ilaveten, belgesele dayalı eğitimden istenilen verimin alınabilmesi için tarihçilerin, belgesellerin bu alanın eğitimdeki yeri ve önemi hakkında yeterli bilince sahip olmaları da gerekmektedir. Son olarak, geleneksel eğitim yöntemleri ile yapılan metoda göre belgesel film destekli eğitimin tarih derslerinde kullanılması akademik başarıyı da arttırabilmektedir.

KAYNAKÇA

Adnan Menderes Demokrasi Platformu (t.y) Ali Adnan: Bir İnsan Serüveni Belgeseli 1. Bölüm
<https://www.youtube.com/watch?v=E9gzpVwC5K4>

Adnan Menderes Demokrasi Platformu (t.y) Ali Adnan: Bir İnsan Serüveni Belgeseli 2. Bölüm
<https://www.youtube.com/watch?v=xATvGtoGZDE>

Adnan Menderes Demokrasi Platformu (t.y) Ali Adnan: Bir İnsan Serüveni Belgeseli 3. Bölüm
https://www.youtube.com/watch?v=n-QpN1mcH_Q

Adnan Menderes Demokrasi Platformu (t.y) Ali Adnan: Bir İnsan Serüveni Belgeseli 4. Bölüm
<https://www.youtube.com/watch?v=8pSaZ-041r0&t=3s>

Adnan Menderes Demokrasi Platformu (t.y) Ali Adnan: Bir İnsan Serüveni Belgeseli 5. Bölüm
<https://www.youtube.com/watch?v=pKIJrcrPqA>

Adnan Menderes Demokrasi Platformu (t.y) Ali Adnan: Bir İnsan Serüveni Belgeseli 6. Bölüm
<https://www.youtube.com/watch?v=twsz1ktQ-Qk>

Adnan Menderes Demokrasi Platformu (t.y) Ali Adnan: Bir İnsan Serüveni Belgeseli 7. Bölüm
<https://www.youtube.com/watch?v=IBBgGAv79Tw>

Adnan Menderes Demokrasi Platformu (t.y) Ali Adnan: Bir İnsan Serüveni Belgeseli 8. Bölüm
<https://www.youtube.com/watch?v=hSV1RYcjPIk>

Adnan Menderes Demokrasi Platformu (t.y) Ali Adnan: Bir İnsan Serüveni Belgeseli 9. Bölüm
<https://www.youtube.com/watch?v=tEiI9gGAzDc>

Adnan Menderes Demokrasi Platformu (t.y) Ali Adnan: Bir İnsan Serüveni Belgeseli 10. Bölüm
<https://www.youtube.com/watch?v=l6Y3U3eoNpQ>

Atatürk Ansiklopedisi (t.y) İnan, S. Adnan Menderes (1899-1961).

Çil, Z. & Elçioğlu, H. (2022). Demirkırat: Bir Demokrasinin Doğuşu Üzerine Bir Değerlendirme. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 8(58), 726-730.

EKLER

EK-I: Belgesele dair bir fotoğraf

Kaynak: <https://m.imdb.com/title/tt25816462/mediaviewer/rm435961089/>